

Національна Академія наук України
Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна

Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

О. М. Богдашина

**Позитивізм
в історичній науці
в Україні
(60-ті рр. XIX – 20-ті рр. XX ст.)**

Монографія

Харків – 2013

УДК 930 (477) «18/192»: 165. 731

ББК 63. 2 (2 Ук)

Б 73

Рецензенти:

академік Академії наук вищої школи України, доктор іст. наук, професор

Я. С. Калакура (Інститут української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України);

доктор іст. наук, професор **С. І. Посохов**

(Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна);

доктор філос. наук, професор **В. І. Ярошовець**

(Київський національний університет імені Т. Шевченка).

ЗМІСТ:

Затверджено до друку рішеннями Вченої ради Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського Національної академії наук України, протокол № 2 від 6 березня 2012 р., Вченої ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 11 від 26 жовтня 2012 р. та Вченої ради Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, протокол № 2 від 27 квітня 2012 р.

Богдашина Е. Н.

Б 73 Позитивізм в історичній науці в Україні (60-ті рр. XIX — 20-ті рр. XX ст.) : [монографія] / О. М. Богдашина. — 2-е вид., доп. та переробл. — Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013.— 560 с.

ISBN 978-966-285-041-3

Монографія присвячена аналізу впливу позитивізму на розвиток історичної думки в Україні (60-ті рр. XIX — 20-ті рр. XX ст.). Розглядається сутність і роль позитивістського історіописання як головного історіографічного явища досліджуваного часу. Вперше здійснено системний аналіз цієї проблеми в історіографічному та історіософському аспектах у контексті розвитку світової історичної думки.

УДК 930 (477) «18, 192»: 165. 731

ББК 63. 2 (2 Ук)

ISBN 978-966-285-041-3

© Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2013

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2013

© Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, 2013

© Богдашина О. М., 2013

ВСТУП 5

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ. РЕЦЕПЦІЯ ПОЗИТИВІЗМУ
В ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ В УКРАЇНІ
(60-ті рр. XIX ст. — 20-ті рр. XX ст.)

1.1. Сутність «раннього» позитивізму та його вплив на становлення позитивістської історіографії в Україні. Роль різних світоглядних і наукових традицій у поширенні позитивізму 81

1.2. Особливості сприйняття ідей позитивізму науковцями українських земель у 60-ті — 90-ті рр. XIX ст 138

1.3. Еволюція поглядів істориків під впливом нових напрямів суспільної думки (90-ті рр. XIX ст. — 20-ті рр. XX ст.) 212

РОЗДІЛ ДРУГИЙ. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ
ЗАСАДИ ПОЗИТИВІСТСЬКОЇ ІСТОРИОГРАФІЇ
В УКРАЇНІ (60-ті рр. XIX ст. — 20-ті рр. XX ст.)

2.1. Позитивістське трактування об'єкта, предмета та завдань історичної науки, її міждисциплінарних зв'язків 246

4 — *Позитивізм в історичній науці в Україні (60-ті рр. XIX – 20-ті рр. XX ст.)*

2.2. Еволюція принципів та методів історіописання ... 274

2.3. Вплив позитивізму на розвиток теорії
та методики історичного джерелознавства 312

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ. ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ІСТОРИЧНОГО ПРОЦЕСУ

3.1. Суспільний прогрес та критерії його оцінки 326

3.2. Проблема суспільної еволюції 346

3.3. Сутність цивілізаційного підходу 364

3.4. Нове розуміння закономірностей
історичного процесу 372

3.5. Погляди позитивістів на співвідношення
факторів суспільного розвитку 385

3.6. Оцінка суб'єктів історичного процесу 400

ВИСНОВКИ 427

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
ТА ЛІТЕРАТУРИ 440

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК 545